

WYMAGANIA EDUKACYJNE DLA UCZNIÓW

KLASY 6

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich i użytkowych;
- 2) rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, zachętę, odmowę, przeprosiny, zaproszenie;
- 3) wskazuje najważniejsze informacje w odpowiednich fragmentach przeczytanego tekstu, zwłaszcza w jego dosłownej warstwie i wyrażone wprost;
- 4) rozumie ogólny sens czytanych utworów;
- 5) rozpoznaje życzenia, ogłoszenie, list, dedykację;
- 6) wybiera najważniejsze informacje z tabeli, notatki.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 1) krótko mówi o swoich reakcjach czytelnicznych i temacie utworu;
- 2) dostrzega zabiegi stylistyczne w znanych mu z lekcji utworach literackich; z pomocą nauczyciela wskazuje w znanych mu z lekcji utworach typowe przykłady następujących środków poetyckich: epitet, porównanie, przenośnia, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofa, powtórzenie, zdrobnienie, zgrubienie, pytanie retoryczne;
- 3) zna i wyjaśnia pojęcia: podmiot liryczny, autor, adresat wiersza i bohater wiersza, odróżnia teksty użytkowe od literackich, z pomocą nauczyciela rozpoznaje tekst publicystyczny, informacyjny, reklamowy;
- 4) odróżnia utwory pisane wierszem i prozą, stosuje terminy wiersz, proza; krótko i na ogół trafnie określa wybrane elementy świata przedstawionego w utworze epickim omówionym na lekcji, takie jak: czas i miejsce wydarzeń, akcja, wątek główny, fabuła, wydarzenia, bohater (pozytywny – negatywny), z pomocą nauczyciela określa wątki poboczne utworu i punkt kulminacyjny, przedstawia własne rozumienie utworu i je krótko uzasadnia, wyraża swoje sądy o bohaterach i zdarzeniach, określa ważne dla bohatera wartości;

- 5) rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator);
- 6) odróżnia dialog od monologu;
- 7) rozpoznaje (na przykładach znanych z lekcji tekstów): mit, bajkę, hymn, legendę, przypowieść, nowelę, opowiadanie, powieść, podaje ich główne cechy, nazywa rodzaj omówionej na lekcji powieści;
- 8) zna pojęcie morału, wyjaśnia go z pomocą nauczyciela;
- 9) zna pojęcia: wers, zwrotka, rym, refren, wskazuje je w wierszach znanych z lekcji;
- 10) odczytuje treść komiksu;
- 11) wymienia tytuły filmów, seriali, spektakli, zwłaszcza adresowanych do dzieci i młodzieży;
- 12) rozumie pojęcie fikcji literackiej, potrafi (z reguły poprawnie) odszukać w utworze poznanym na lekcji elementy realistyczne i fantastyczne;
- 13) odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym), a z pomocą nauczyciela na poziomie przenośnym.

II. Kształcenie językowe.

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- 1) słownictwa – np. rozpoznaje zdrobnienia, potrafi dobrać parami wyrazy bliskoznaczne i antonimy, stara się tworzyć poprawne związki wyrazowe, podaje przykłady wyrazów wieloznacznych, związków frazeologicznych, przysłów;
- 2) składni – wymienia rodzaje zdań: pojedyncze oznajmujące, rozkazujące, pytające, zdania złożone; konstruuje poprawne zdania pojedyncze; stosuje wielkie litery na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu; rozróżnia zdania pojedyncze, złożone i równoważnik zdania; wskazuje podmiot (wyrażony rzeczownikiem) i orzeczenie (czasownikowe) w typowym zdaniu; wie, że podmiot można wyrazić różnymi częściami mowy; odszukuje orzeczenie imienne w zdaniach znanych z lekcji; wymienia pozostałe części zdania: przydawka, dopełnienie, okolicznik, podaje pytania, na które odpowiadają; wskazuje w zdaniu wyrazy, które się ze sobą łączą; z pomocą nauczyciela lub odnosząc się do schematu sporządza wykres zdania pojedynczego; rozpoznaje na przykładach z lekcji zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie;
- 3) fleksji – rozpoznaje i odmienia rzeczowniki o typowej odmianie, czasowniki, przymiotniki, liczebniki i wymienia większość ich typów; podaje pytania, na które odpowiadają odmienne i nieodmienne części mowy; podaje przykłady różnych rodzajów liczebników, zaimków, odmienia zaimki; z reguły poprawnie określa czas, osobę, liczbę, rodzaj, tryb czasownika, a z niewielką pomocą nauczyciela aspekt: dokonany, niedokonany, stronę czasownika; wskazuje rzeczowniki własne i pospolite; odmienia i stopniuje przymiotniki;

oddziela temat od końcówki w wyrazach znanych z lekcji; stopniuje przysłówki; rozpoznaje formy nieosobowe czasownika; podaje przykłady przymka, partykuły, spójnika i wykrzyknika;

4) fonetyki – zna alfabet, odróżnia głoskę od litery, przy pomocy nauczyciela dzieli głoski na twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne; podaje przykłady głosek ustnych i nosowych, dzieli wyrazy znane z lekcji na głoski, litery i sylaby; zna podstawowe reguły akcentowania wyrazów w języku polskim.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) uczestniczy w rozmowie na zadany temat.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie, zaproszenie; stara się stosować język adekwatny do różnych sytuacji, odróżnia język oficjalny od nieoficjalnego;

2) formułuje pytania i udziela prostych pod względem konstrukcyjnym odpowiedzi, stosuje wyrazy o znaczeniu dosłownym;

3) mówi na temat, opowiada o zdarzeniach, akcji książki, filmu;

4) w kilku zdaniach opisuje obraz, ilustrację, plakat, przedmiot, miejsce, postać, zwierzę; wygłasza z pamięci tekst utworu poetyckiego;

5) składa skonwencjonalizowane życzenia;

6) potrafi sformułować prostą tezę i dobrać argument oraz przykład do tezy, krótko uzasadnia swoją opinię;

7) stosuje wielką literę na początku i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu wypowiedzenia, potrafi zastosować kropkę, dwukropek, przecinek, znak zapytania, wykrzyknik, myślnik (również w zapisie dialogu), cudzysłów, rozumie funkcję średnika, nawiasu i wielokropka w zdaniu;

8) dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, stosuje akapit, oznaczając w nim wstęp, rozwinięcie, zakończenie;

9) poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i próbuje stosować podstawowe zasady dotyczące pisowni ó–u, rz–ż, ch–h;

10) odróżnia nazwy własne od pospolitych i stara się stosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą;

11) potrafi wymienić niektóre spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, stara się oddzielać przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym;

- 12) zna podstawowe zasady układu graficznego listu oficjalnego i nieoficjalnego, planu wypowiedzi, streszczenia, sprawozdania, zapisuje je z niewielką pomocą nauczyciela; potrafi zapisać proste życzenia, dedykację, podziękowania, ogłoszenie, zaproszenie, notatkę;
- 13) pisze krótkie opowiadanie odtwórcze i twórcze, dba o następstwo zdarzeń;
- 14) pisze kilkudzaniowy tekst o charakterze argumentacyjnym na tematy związane z codziennym życiem;
- 15) sporządza krótką charakterystykę na podstawie planu i słownictwa zgromadzonego na lekcji; próbuje zredagować opis.

IV. Samokształcenie. Uczeń:

- 1) potrafi sprawdzić pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym, korzystać ze słownika języka polskiego, słownika wyrazów obcych;
- 2) potrafi odszukać wyrazy w słowniku wyrazów bliskoznacznych, umie z pomocą nauczyciela sprawdzić użycie związków w słowniku poprawnej polszczyzny;
- 3) potrafi znaleźć prostą informację w internecie, stara się wyszukiwać wiarygodne informacje; z pomocą bibliotekarza korzysta z zasobów bibliotecznych, w tym ze słowników specjalnych, np. terminów literackich.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich i użytkowych;
- 2) rozpoznaje intencje nadawcy;
- 3) przytacza informacje z odpowiednich fragmentów przeczytanego tekstu, zwłaszcza w jego dosłownej warstwie i wyrażone wprost;
- 4) określa temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym;
- 5) oddziela fakty od opinii w prostych tekstach;
- 6) rozpoznaje cechy życzeń, ogłoszenia, dedykacji, podziękowania, listu;
- 7) wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 1) nazywa swoje reakcje czytelnicze, formułuje temat czytanego utworu i próbuje określić jego problematykę;

- 2) nazywa zabiegi stylistyczne w utworach literackich (epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofę, powtórzenia, zdrobnienia, zgrubienia, obrazy poetyckie, pytanie retoryczne);
- 3) z niewielką pomocą nauczyciela odróżnia autora, adresata i bohatera wiersza w analizowanym tekście;
- 4) dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe; rozpoznaje tekst publicystyczny, informacyjny, reklamowy;
- 5) określa i nazywa elementy świata przedstawionego w poznanym na lekcji utworze epickim, takie jak: czas i miejsce wydarzeń, wątek (główny i poboczny), akcja, fabuła, wydarzenia, punkt kulminacyjny, bohater (pozytywny – negatywny, główny, drugoplanowy), rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego;
- 6) wskazuje w poznanym na lekcji utworze cechy mitu, bajki, hymnu, przypowieści i noweli, legendy, powieści; wymienia gatunki powieści i podaje jej cechy;
- 7) odróżnia dialog od monologu, wskazuje je w utworze;
- 8) cytuje morał bajki i wyjaśnia dosłowny sens przypowieści;
- 9) rozpoznaje w utworach wierszowanych elementy rytmu: wers, zwrotkę, rym, refren;
- 10) wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie, film, program telewizyjny (np. rozrywkowy, informacyjny, edukacyjny) spośród innych przekazów i tekstów kultury, odczytuje je na poziomie dosłownym;
- 11) odczytuje komiks i wymienia jego cechy;
- 12) zna pojęcia związane z teatrem i filmem, wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), wskazuje różnice fabularne między tekstem literackim a jego adaptacją;
- 13) odbiera filmy, spektakle, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży, wskazuje wśród nich te, które mu się podobają;
- 14) rozumie i wyjaśnia pojęcie fikcji literackiej, potrafi odszukać w utworze elementy prawdziwe, prawdopodobne (realistyczne) i fantastyczne;
- 15) odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym) i na poziomie symbolicznym.

II. Kształcenie językowe.

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- 1) słownictwa – wykorzystuje zdrobnienia, wyrazy wieloznaczne, bliskoznaczne (synonimy) i przeciwstawne (antonimy) w tworzonym tekście, tworzy poprawne związki wyrazowe,

wyjaśnia znaczenie znanych związków frazeologicznych, przysłów, odróżnia słownictwo wartościujące i opisujące;

2) składni – konstruuje typowe i proste zdania pojedyncze nierozwinięte i rozwinięte i rozpoznaje je na typowych przykładach; konstruuje wypowiedzenia złożone współrzędnie, podrzędnie i równoważniki zdań, używa różnych typów wypowiedzeń; wskazuje podmiot (np. wyrażony rzeczownikiem, zaimkiem, podmiot domyślny) i orzeczenie czasownikowe i imienne; podaje przykłady zdań, w których podmiot jest wyrażony inną częścią mowy; rozpoznaje zdanie bezpodmiotowe; potrafi nazwać drugorzędne części zdania: przydawkę, dopełnienie, okolicznik i podaje pytania, na które odpowiadają; łączy w związki wyrazowe wyrazy w zdaniu; rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika; wyjaśnia pojęcia związek wyrazowy, wskazuje go na typowych, prostych przykładach;

3) fleksji – rozpoznaje i odmienia typowe rzeczowniki własne i pospolite, a także niektóre rzeczowniki o nietypowej odmianie, czasowniki, przymiotniki; rozpoznaje i z reguły poprawnie odmienia liczebniki, zaimki, określa formę czasownika: osobę, liczbę, tryb, rodzaj, czas, tryb, aspekt; z niewielką pomocą nauczyciela przekształca czasowniki: w stronie czynnej, biernej, zwrotnej, w różnych trybach, aspektach; rozpoznaje i nazywa na typowych przykładach typy liczebników; podaje przykłady różnych typów zaimków i wyjaśnia ich funkcję; odmienia i stopniuje przymiotniki, rozpoznaje przysłówki i stopniuje je; podaje przykłady przysłówków odprzymiotnikowych i nie pochodzących od przymiotnika; rozpoznaje typowe przyimki (i wyrażenia przyimkowe), używa przyimków do określenia relacji czasowych i przestrzennych; na ogół poprawnie zapisuje czasowniki z cząstką -by; rozpoznaje nieosobowe formy czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to); stosuje wykrzykniki i partykuły; rozpoznaje najczęstsze zaimki i spójniki w tekście; poprawnie odmienia omówione na lekcji wyrazy o nietypowej odmianie;

4) fonetyki – zna alfabet, wyjaśnia różnicę między głoską a literą, dzieli wyrazy na głoski, litery i sylaby; dzieli głoski na twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne, ustne i nosowe i potrafi je nazywać; wykorzystuje wiedzę na temat rozbieżności między mową a pismem do poprawnego zapisywania wyrazów; zna podstawowe reguły akcentowania wyrazów w języku polskim i stara się je poprawnie stosować;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 1) uczestniczy w rozmowie na zadany temat;
- 2) tworzy logiczną wypowiedź.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, stosuje podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące użycia przecinka (np. przy wymienianiu, przed niektórymi spójnikami, przecinek w zdaniu złożonym), dwukropka, myślnika (również w zapisie dialogu), nawiasu; próbuje stosować w zdaniu średnik, bezbłędnie dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, stosuje cudzysłów;
- 2) poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i stosuje podstawowe zasady ortografii dotyczące pisowni ó–u, rz–ż, ch–h, pisowni cząstki -by z czasownikami;
- 3) odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą;
- 4) potrafi wymienić spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, stara się stosować tę wiedzę w praktyce, często poprawnie oddziela przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym;
- 5) zna zasady dotyczące pisowni przymiotników złożonych;
- 6) zna i stosuje większość podstawowych zasad układu graficznego oraz zapisuje uwzględniając je w takich formach, jak: list, plan wypowiedzi (z pomocą nauczyciela), ogłoszenie, zaproszenie, notatka biograficzna (np. w tabeli), streszczenie, sprawozdanie, ogłoszenie, zaproszenie, proste, krótkie streszczenie, sprawozdanie (z pomocą nauczyciela), życzenia, podziękowanie, dedykacja;
- 7) układa opowiadanie odtwórcze i twórcze, zachowując właściwą kolejność zdarzeń; pisze krótki, logiczny tekst argumentacyjny;
- 8) sporządza schematyczną charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera literackiego, pisze opis przeżyć z wykorzystaniem słownictwa z lekcji;
- 9) tworzy na ogół poprawny opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni, ich wygląd (kolor, kształt itp.);
- 10) wyszukuje cytaty i zapisuje je w cudzysłowie, potrafi wprowadzić je w tekst;
- 11) dobiera argumenty i przykłady do tezy, rozróżnia argumenty odnoszące się do faktów i logiki oraz odwołujące się do emocji.

IV. Samokształcenie. Uczeń:

- 1) sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym, korzysta ze słownika języka polskiego, słownika wyrazów obcych, potrafi znaleźć hasło w słowniku frazeologicznym, potrafi wybrać odpowiednie informacje ze słownika wyrazów bliskoznacznych, słownika poprawnej polszczyzny, encyklopedii;
- 2) rozwija umiejętności posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- 3) stara się rozwijać umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji;
- 4) zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) identyfikuje i krótko charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich rozpoznaje dosłowne i ukryte intencje nadawcy;
- 2) przytacza informacje zawarte w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio;
- 3) oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakt od opinii; formułuje temat i główną myśl na poziomie dosłownym, z niewielką pomocą nauczyciela omawia je na poziomie przenośnym;
- 4) czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, stara się je interpretować głosowo;
- 5) wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, listach (w tym oficjalnych), relacjach, dedykacjach, podziękowaniach;
- 6) wybiera i wykorzystuje informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu, cytatów; wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi oraz samodzielnie tłumaczy przenośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 1) nazywa i uzasadnia swoje reakcje czytelnicze, określa tematykę i problematykę utworu;
- 2) odnajduje w utworze poetyckim epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofę, powtórzenia, zdrobnienia, zgrubienia, obrazy poetyckie, pytanie retoryczne, przeważnie objaśnia ich znaczenie;
- 3) rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza, opisuje cechy podmiotu lirycznego;
- 4) wskazuje cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe, rozpoznaje tekst publicystyczny, informacyjny, reklamowy i rozumie ich funkcje;
- 5) analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas i miejsce wydarzeń, akcja, fabuła, wątek (główny i poboczny), wydarzenia, punkt kulminacyjny, bohater (pozytywny – negatywny, główny, drugoplanowy, epizodyczny, tytułowy), rozumie rolę osoby mówiącej w tekście prozatorskim, rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego i określa jego cechy;
- 6) odróżnia dialog od monologu, rozumie ich funkcje w utworze;

- 7) identyfikuje mit, bajkę, hymn, przypowieść, legendę i nowelę, powieść, wskazuje ich cechy, zna gatunki powieści (obyczajowa, fantastycznonaukowa, fantasy, historyczna, przygodowa), podaje ich cechy, przyporządkowuje je do konkretnych utworów;
- 8) przytacza i parafrazuje morał bajki, odczytuje przesłanie przypowieści;
- 9) rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu, refrenu, samodzielnie wskazuje w wierszu wyżej wymienione elementy;
- 10) wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów i tekstów kultury, interpretuje je na poziomie dosłownym i z niewielką pomocą nauczyciela - na poziomie przenośnym;
- 11) odczytuje komiks i podaje jego cechy;
- 12) używa pojęć: gra aktorska, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty, muzyka, a także zna odmiany filmu, wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego, odróżnia różne gatunki filmowe, wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), omawia różnice między tekstem literackim a jego adaptacją;
- 13) świadomie i z uwagą odbiera filmy, spektakle, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży, wyraża i uzasadnia opinię na ich temat; charakteryzuje komiks jako tekst kultury, wskazuje typowe dla niego cechy; charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy, a także doświadczenia, określa ważne dla bohaterów wartości;
- 14) rozumie i wyjaśnia pojęcie fikcji literackiej, odszukuje w utworze elementy prawdziwe, prawdopodobne (realistyczne) i fantastyczne; odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym), a z niewielką pomocą na poziomie przenośnym, wyszukuje informacje wyrażone wprost i pośrednio.

II. Kształcenie językowe.

Uczeń sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- 1) słownictwa – wzbogaca tworzony tekst np. zdrobnieniami, zgrubieniami, synonimami, przeciwstawnymi (antonimami), wieloznacznymi; w wypowiedziach operuje związkami frazeologicznymi, przysłowiami, słownictwem wartościującym i opisującym;
- 2) składni – rozpoznaje i stosuje różnorodne typy zdań: pojedynczych i złożonych oraz równoważniki zdań; celowo używa różnych typów wypowiedzi w zależności od sytuacji komunikacyjnej; wskazuje różne typy podmiotów i zdania bezpodmiotowe, odszukuje w zdaniach orzeczenie czasownikowe i imienne; rozpoznaje pozostałe części zdania: przydawkę, dopełnienie, okolicznik i podaje pytania, na które odpowiadają; buduje spójne zdania pojedyncze, w których poprawnie łączy w związki wszystkie wyrazy; wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia i

okoliczniki; rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu i wyrazy pozostające poza związkami zdania, stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji; rozpoznaje zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie;

3) fleksji – rozpoznaje i najczęściej poprawnie odmienia rzeczowniki o typowej i nietypowej odmianie znane z lekcji; rozpoznaje i poprawnie odmienia czasowniki, określając ich formy gramatyczne; rozumie konstrukcje strony czynnej, biernej, zwrotnej; rozpoznaje czasowniki nieprzechodnie; przekształca czasowniki w różnych formach (strona, aspekt, tryb); wskazuje formy nieosobowe czasownika ; rozpoznaje, odmienia i stopniuje przymiotniki, rozpoznaje i odmienia liczebniki; podaje typy liczebników; poprawnie wskazuje zaimki w tekście, nazywa ich rodzaje i określa formę, a także wyjaśnia funkcję; stosuje zaimki w celu uniknięcia powtórzeń, poprawnie używa krótszych i dłuższych form zaimków; wskazuje przyimek (i wyrażenie przyimkowe), partykułę, wykrzyknik, spójnik, rozumie ich funkcję i podaje przykłady, poprawnie zapisuje większość przyimków złożonych; używa odmiennych części mowy w poprawnych formach;

4) fonetyki – stosuje wiadomości z zakresu podziału wyrazów na litery, głoski i sylaby, a także różnic między pisownią a wymową w poprawnym ich zapisie; bezbłędnie dzieli głoski na ustne, nosowe, twarde, miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne; dzieli na głoski wyrazy ze spółgłoskami miękkimi, zna i stosuje reguły akcentowania wyrazów w języku polskim.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 1) uczestniczy w rozmowie na zadany temat, wydziela jej części;
- 2) tworzy logiczną, semantycznie pełną i uporządkowaną wypowiedź, stosując odpowiednią do danej formy gatunkowej kompozycję i właściwy układ graficzny;
- 3) dokonuje selekcji informacji;
- 4) zna zasady budowania akapitów;
- 5) wygłasza przygotowane wcześniej przemówienie, dbając o dobór argumentów, środków stylistycznych;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) przedstawia własne, logiczne zdanie w rozmowie, stosując się do reguł grzecznościowych, używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, buduje kontakt ze słuchaczem;
- 2) dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji (np. oficjalnej i nieoficjalnej), świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, świadomie dobiera intonację zdaniową;

- 3) formułuje przemyślane pytania otwarte i zamknięte, udziela odpowiedzi w formie krótkiej, sensownej wypowiedzi;
- 4) gromadzi wyrazy określające i nazywające, np. cechy wyglądu i charakteru;
- 5) wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany na tematy związane z otaczającą rzeczywistością, lekturą, tekstem poetyckim, filmem itp.: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, poprawnie streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe;
- 6) uczestniczy w rozmowie o lekturze, filmie czy codziennych sytuacjach;
- 7) w sposób logiczny i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, przedmiot, przeżycia, obraz, ilustrację, plakat, stosując właściwe tematowi słownictwo, jak i słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji oraz słownictwo opisujące;
- 8) składa życzenia;
- 9) dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne (synonimy) i przeciwstawne (antonimy) oraz poprawne związki wyrazowe;
- 10) poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó-u, rz-ż, ch-h, cząstki -by z czasownikami;
- 11) zna i stosuje najczęstsze wyjątki od poznanych reguł ortograficznych;
- 12) odróżnia nazwy własne od pospolitych i stosuje zasady dotyczące pisowni wielką literą;
- 13) wymienia spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, stosuje tę wiedzę w praktyce, oddziela przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym;
- 14) układa spójne, uporządkowane pod względem chronologicznym poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, stara się, aby było wierne utworowi / pomysłowe, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki, przyimki i wyrażenia przyimkowe; opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń;
- 15) pisze poprawnie: tekst argumentacyjny, charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera literackiego, opis przeżyć wewnętrznych;
- 16) w sposób uporządkowany opisuje obraz, ilustrację, plakat, rzeźbę, stosując słownictwo opisujące oraz służące do formułowania ocen i opinii, emocji;

IV. Samokształcenie. Uczeń:

- 1) sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym, wybiera informacje z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych; korzysta w razie potrzeby ze słownika języka polskiego,

słownika wyrazów obcych, słownika frazeologicznego; samodzielnie korzysta ze słowników wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, encyklopedii;

- 2) potrafi znaleźć informacje w słowniku bohaterów literackich i innych słownikach; rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje te umiejętności do znalezienia potrzebnych mu informacji;
- 3) rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji;

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) samodzielnie charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich i nieliterackich;
- 2) samodzielnie wyjaśnia dosłowne i ukryte intencje nadawcy;
- 3) wyszukuje wiadomości zawarte w tekście, znajduje informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi np. opisującej lub oceniającej postać fikcyjną bądź rzeczywistą;
- 4) formułuje temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym i przenośnym; czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, interpretuje je głosowo, zwracając uwagę np. na wyrażane emocje i interpunkcję;
- 5) głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens i nastój odczytywanego tekstu; poprawnie akcentuje wyrazy, również te, które w języku polskim mają nietypową akcentuację;
- 6) poprawnie oddziela fakty od opinii w dłuższych tekstach i informacje ważne od drugorzędnych; wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w życzeniach, ogłoszeniach, listach oficjalnych, dedykacjach, podziękowaniach;
- 7) odczytuje i twórczo wykorzystuje treści zawarte w notatce, swobodnie posługuje się cytatami; poprawnie odczytuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 1) samodzielnie i poprawnie opowiada o swoich reakcjach i refleksjach czytelniczych, nazywa je, uzasadnia; ocenia i opisuje utwór, konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z reakcjami innych

odbiorców, samodzielnie mówi o tematyce czytanego utworu i zauważa jego złożoną problematykę;

2) odnajduje w utworze poetyckim epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofę, powtórzenia, zdrobnienia, zgrubienia, obrazy poetyckie, pytanie retoryczne; objaśnia ich funkcję i znaczenie przenośne;

3) rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza;

wykorzystuje wiedzę na temat podmiotu lirycznego, adresata i bohatera wiersza do interpretacji utworu;

4) wyróżnia obrazy poetyckie zawarte w wierszu i potrafi je omówić;

5) rozpoznaje cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe, publicystyczne, informacyjne, reklamowe;

6) płynnie objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim: czas i miejsce wydarzeń, narrator (pierwszo- i trzecioosobowy), akcja, fabuła, wątek (główny i poboczny), wydarzenia, punkt kulminacyjny, zwrot akcji, bohater (pozytywny – negatywny, główny, drugoplanowy, epizodyczny, tytułowy, zbiorowy);

7) odróżnia dialog od monologu, rozumie ich funkcje w utworze;

8) biegle identyfikuje mit, bajkę, hymn, przypowieść, legendę i nowelę, powieść, szczegółowo omawia ich cechy, swobodnie omawia cechy różnych gatunków powieści (obyczajowej, fantastycznonaukowej, fantasy, historycznej, przygodowej) i potrafi odnieść je do lektur;

9) objaśnia morał bajki i potrafi go zinterpretować, odczytuje dosłowne i symboliczne przesłanie przypowieści;

10) płynnie operuje pojęciami: wers, zwrotka, rym, refren, samodzielnie omawia funkcję tych elementów w wierszu;

11) wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie, film, program telewizyjny (informacyjny, rozrywkowy, publicystyczny, edukacyjny) spośród innych przekazów i tekstów kultury; interpretuje je na poziomie dosłownym i przenośnym;

12) swobodnie używa pojęć z zakresu teatru, filmu i radia, m.in. gra aktorska, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty, muzyka, wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych słuchowiska i różne gatunki filmowe, swobodnie wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), omawia różnice między tekstem literackim a jego adaptacją;

13) świadomie i z uwagą odbiera filmy, spektakle, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży, potrafi samodzielnie wybrać spośród nich wartościową i interesującą dla niego ofertę, a także

wyrazić przemyślaną opinię na ich temat; charakteryzuje komiks jako tekst kultury, płynnie wskazuje charakterystyczne dla niego cechy; charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich doświadczenia i postawy odnoszące się do różnych wartości, konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami i doświadczeniami innych bohaterów literackich;

14) rozumie i wyjaśnia pojęcie fikcji literackiej - prawdopodobnej i fantastycznej, sprawnie odszukuje i objaśnia w utworze elementy realistyczne i fantastyczne;

15) samodzielnie i poprawnie odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym) i przenośnym, poprawnie wyszukuje informacje wyrażone wprost i pośrednio.

II. Kształcenie językowe.

Uczeń sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

1) słownictwa – dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, samodzielnie i swobodnie dobiera zdrobnienia, zgrubienia, synonimy, antonimy, wyrazy wieloznaczne, frazeologizmy, słownictwo wartościujące i opisujące, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej;

2) składni – samodzielnie rozpoznaje różne typy zdań pojedynczych, zdania złożone współrzędnie i podrzędnie, równoważniki zdań; wskazuje podmiot (gramatyczny – wyrażony różnymi częściami mowy, a także domyślny, logiczny), orzeczenie, (czasownikowe i imienne); wskazuje zdania bezpodmiotowe, swobodnie rozpoznaje w zdaniach pozostałe części zdania: przydawkę, dopełnienie i okolicznik; tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi; stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej; wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia i okoliczniki; swobodnie odszukuje w zdaniu związki wyrazowe; znajduje wyrazy pozostające poza związkami zdania, wyrazy równorzędne; odszukuje w zdaniach związek główny i związki poboczne, dba o poprawne łączenie wyrazów w związki zwraca uwagę na interpunkcję wypowiedzi złożonych;

3) fleksji – rozpoznaje i swobodnie stosuje w wypowiedziach w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy; bezbłędnie określa formę odmiennych części mowy, w tym poprawnie rozpoznaje i odmienia rzeczowniki o typowej i nietypowej odmianie, czasowniki poprawnie określając takie formy jak: osoba, liczba, czas, rodzaj, tryb, strona, aspekt; wskazuje czasowniki przechodnie i nieprzechodnie; bezbłędnie rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to), swobodnie przekształca czasowniki w różnych formach; bezbłędnie rozpoznaje przysłówki odprzymiotnikowe oraz niepochodzące od przymiotnika i stopniuje je; rozpoznaje typy liczebników, zaimków, zastępuje rzeczowniki, przymiotniki, przysłówki i liczebniki odpowiednimi zaimkami; bezbłędnie wskazuje przyimek (i wyrażenie przyimkowe), partykułę, wykrzyknik, spójnik, rozumie ich funkcję i swobodnie

podaje ich przykłady, poprawnie zapisuje przyimki złożone, swobodnie stosuje krótsze i dłuższe formy zaimków; wykorzystuje wiedzę o obocznościach w odmianie wyrazów do pisowni poprawnej pod względem ortograficznym;

4) fonetyki – biegle posługuje się wiadomościami z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów, stosuje w praktyce wszystkie poznane zasady akcentowania wyrazów.

III Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 1) uczestniczy w rozmowie na zadany temat, stosuje sygnały konstrukcyjne wzmacniające więź między uczestnikami dialogu;
- 2) tworzy logiczną, semantycznie pełną i uporządkowaną wypowiedź, stosując odpowiednią do danej formy gatunkowej kompozycję i układ graficzny; rozumie rolę akapitów w tworzeniu całości myślowej wypowiedzi;
- 3) dokonuje selekcji informacji;
- 4) zna zasady budowania akapitów;
- 5) wygłasza ciekawe, przekonujące, logiczne przemówienie, dbając o dobór najwłaściwszych argumentów, środków stylistycznych;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) uzasadnia własne zdanie w rozmowie, stosuje się do reguł grzecznościowych, świadomie używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnorodnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, sprawnie buduje i podtrzymuje kontakt ze słuchaczem, stosując apostrofy, wypowiedzi nacechowane emocjonalnie, wykrzyknienia itd.
- 2) płynnie dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji (np. oficjalnej i nieoficjalnej), świadomie dobiera różne typy wypowiedzeń prostych i rozwiniętych;
- 3) w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami posługuje się poprawnym językiem, stosuje bogate słownictwo oraz frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką; w sposób przemyślany i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując bogate i właściwe tematowi słownictwo oraz służące do formułowania ocen, opinii, emocji;
- 4) interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania; swobodnie dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne oraz poprawne związki wyrazowe;
- 5) składa pomysłowe życzenia, podziękowanie;

- 6) komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, płynnie stosuje wszystkie poznane reguły ortograficzne, zna i stosuje wyjątki od nich;
- 7) odróżnia nazwy własne od pospolitych i bezbłędnie stosuje zasady dotyczące pisowni wielką literą;
- 8) bezbłędnie wymienia spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, nawykowo stosuje tę wiedzę w praktyce, poprawnie oddziela przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym (również o skomplikowanej budowie);
- 9) zna zasady zapisu przymiotników złożonych, stosuje się do nich;
- 10) pisze bezbłędnie pod względem kompozycyjnym i treściowym list oficjalny i nieoficjalny, ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi, ogłoszenie, zaproszenie, streszczenie, notatkę (w różnych formach) i streszczenie, pomysłowe życzenia, dedykację, podziękowanie, sprawozdanie, relację, dba o ciekawą formę swojego tekstu i/lub rzetelność zawartych w nim informacji;
- 11) układa rozbudowane fabularnie, pomysłowe, wyczerpujące, poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, list, precyzyjnie streszcza przeczytane utwory literackie, zachowując porządek chronologiczny i uwzględniając hierarchię wydarzeń; redaguje opis przeżyć;
- 12) pisze poprawny, przemyślany, logicznie zbudowany tekst argumentacyjny;
- 13) sporządza samodzielną, wnikliwą charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera literackiego; w wypowiedziach pisemnych konsekwentnie stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (m.in. wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- 14) tworzy szczegółowy, dobrze skomponowany opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując właściwe danej dziedzinie sztuki nazewnictwo i słownictwo opisujące oraz służące do formułowania ocen i opinii, emocji;
- 15) sporządza poprawny, bogaty leksykalnie opis przeżyć wewnętrznych;
- 16) sprawnie wyszukuje i samodzielnie dobiera cytaty, zapisuje je w cudzysłowie, dba o wierny zapis cytatu, płynnie wprowadza cytat do własnego tekstu.
- 17) **IV. Samokształcenie. Uczeń:**
 - 1) doskonali ciche i głośne czytanie;
 - 2) wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. czasopismach, stronach internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami;
 - 3) świadomie używa słowników: ortograficznego, języka polskiego, wyrazów obcych, wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, frazeologicznego, bohaterów literackich

- i innych słowników i encyklopedii dla wzbogacenia warstwy językowej tekstu oraz jego treści;
- 4) rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje te umiejętności do rozwijania własnych zainteresowań;
 - 5) systematycznie rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji;
 - 6) zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (papierowych oraz on-line), korzysta z nich z własnej inicjatywy.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz

Biegłe posługuje się zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami zarówno w rozwiązywaniu problemów teoretycznych, jak i praktycznych.

Kreatywnie, samodzielnie rozwija własne uzdolnienia i zainteresowania.

Proponuje oryginalne rozwiązania.

Jego wypowiedzi ustne i pisemne cechują się dojrzałością myślenia.

Nie powiela cudzych poglądów, potrafi krytycznie ustosunkować się do językowej, literackiej i kulturalnej rzeczywistości.

Podjeżdżuje działalność literacką lub kulturalną w różnych formach szkolnych.

Prezentuje wysoki poziom merytoryczny oraz artystyczny.